

Мельник Людмила, Кепко Валентина, Ніконенко Оксана. Зарубіжний досвід забезпечення продовольчої безпеки країни – виклики для України. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2024. Випуск 1-2. С. 45-54.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2024.01-02.045>

УДК 338.439.64:005.336.4-027.63(477)

JEL: Q18, H72

Мельник Людмила

канд. політ, наук, доцент, завідувач кафедри філософських та політичних наук
Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

E-mail: milam2015@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1299-5610

Кепко Валентина

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

E-mail: buxoblik@ukr.net

ORCID: 0000-0001-6432-7211

Ніконенко Оксана

аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

E-mail: ksuwechka200@ukr.net

ORCID: 0000-0002-4601-8076

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ – ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація

Вступ. Продовольча безпека в умовах глобалізації і світового співтовариства, що динамічно розвивається, під впливом екологічних проблем продовжує мати високий пріоритет у структурі національної безпеки держав. Одним з важливих векторів дієвого науково-методичного забезпечення продовольчої безпеки в Україні є вивчення, класифікування та синтезування як передового зарубіжного досвіду, так і аналіз існуючих проблемних питань у даній тематиці серед країн з економікою, що розвивається.

Методи. В процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: порівняльного аналізу – для оцінки різних наукових підходів щодо з'ясування суті поняття «продовольча безпека», а також для визначення методологічних підходів до формування системи продовольчої безпеки; статистичного аналізу, синтезу, індукції та дедукції – в процесі дослідження сучасного стану системи продовольчої безпеки.

Результати. Підтримка та стимулювання кооперативного руху в комплексі з таким напрямком як використання системи грантів та фінансових пільг для початківців-сільгоспвиробників та наданням допомоги у використанні інноваційних цифрових ресурсів може стати непоганою підмогою як потенційні джерела виробництва сільськогосподарської продукції, а також бути якісно новим рухом у модернізації та створенні ферм нового типу з прикладу господарств розвинутих країн.

Такий напрямок як дбайливе та раціональне використання природних ресурсів має контролюватись не тільки

державними наглядовими органами, а їй генеруватися у правосвідомості сільськогосподарських виробників, як важлива та невід'ємна умова їх функціонування, яка у довгостроковій перспективі працюватиме як на їхню репутацію та імідж організації.

Перспективи. В повоєнний період відродження економіки України на перше місце вийде вирішення проблеми продовольчої безпеки, що буде передбачати забезпечення не тільки фізичну а й економічну доступність. Також, перед державними органами влади постане ще одне із важливих завдань – це зниження частки витрат на харчування домогосподарств, як за рахунок зниження цін так і підвищення доходів населення.

Ключові слова: продовольча безпека, державна підтримка, населення, фізична доступність, економічна доступність.

Вступ.

Продовольча безпека в умовах глобалізації і світового співтовариства, що динамічно розвивається, під впливом екологічних проблем продовжує мати високий пріоритет у структурі національної безпеки держав. Одним з важливих векторів дієвого науково-методичного забезпечення продовольчої безпеки в Україні є вивчення, класифікування та синтезування як передового зарубіжного досвіду, так і аналіз існуючих проблемних питань у даній тематиці серед країн з економікою, що розвивається.

Незважаючи на те, що поняття продовольчої безпеки сформувалося відносно нещодавно, у ХХ столітті, питання вирощування продовольства, його якісної складової, формування, наявності, збереження запасів було актуальним з моменту зародження людства, і в міру розвитку світових цивілізацій, еволюції людства, прогресу в науці залишається актуальним досі. Особливою гостроти забезпечення продовольчої безпеки для кожної держави набуває в періоди економічних криз і стагнацій, особливо в умовах, що штучно створюються під тиском економічних санкцій. Вивчення досвіду іноземних держав дозволить використати їхній потенціал з урахуванням регіональної специфіки у сільськогосподарській галузі. Ряд країн мають унікальну практику формування та вдосконалення механізму забезпечення продовольчої безпеки в національній економіці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вагомий внесок у дослідження проблеми національної продовольчої безпеки зробили такі провідні вчені і практики, як М. Бабієнко, Є. Бузовський, О. Варченко, О. Гойчук, В. Збарський, І. Кушнір, П. Лайко, Б. Пасхавер, Я. Пушак, П. Руснак, П. Саблук, Р. Тринько та інші. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, залишаються невирішеними або належать до дискусійних численні проблеми формування системи національної продовольчої безпеки.

Мета статті.

На основі узагальнення досвіду провідних країн світу запропонувати практичні рекомендації щодо забезпечення продовольчої безпеки в повоєнний період відродження економіки країни.

Методологія дослідження.

В процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: порівняльного аналізу – для оцінки різних наукових підходів щодо з'ясування суті поняття «продовольча безпека», а також для визначення методологічних підходів до формування системи продовольчої безпеки; статистичного аналізу, синтезу, індукції та дедукції – в процесі дослідження сучасного стану системи продовольчої безпеки.

Результати.

У сучасній науці продовольчу безпеку розглядають з урахуванням економічної, соціальної, політичної та екологічної детермінант. Різниця в акцентах на проблему продовольчої безпеки залежить від цілого комплексу найрізноманітніших факторів та умов.

У розвинених країнах, в основному це держави Євросоюзу та Північної Америки,

продовольча безпека знаходиться на дуже високому рівні, про що свідчать дані зі статистики глобального індексу продовольчої безпеки (GFSI). Індекс продовольчої безпеки (англ. Global Food Security Index) - це глобальне дослідження та рейтинг країн світу, що його супроводжує, за рівнем продовольчої безпеки, яке випускається британською дослідною компанією Economist Intelligence Unit (аналітичний підрозділ британської видавничої групи Economist Group). Дослідження проводиться з 2012 року і на даний момент представляє найповніший комплекс показників стану продовольчої безпеки у різних країнах світу.

Індекс вимірює політику держав та ефективність роботи їхніх установ у сфері продовольчої безпеки. У дослідженні представлено аналіз трьох основних груп показників продовольчої безпеки країн світу:

- рівень доступності та споживання продуктів харчування;
- наявність та достатність продуктів харчування;
- рівень якості та безпеки продуктів харчування.

Зазначені категорії включають 68 різних показників, значення яких вимірюються протягом дворічного періоду. При розрахунку використовуються дані міжнародних організацій та національних інституцій. На основі аналізу показників складається підсумковий рейтинг країн світу щодо Індексу продовольчої безпеки. Висока позиція країни у рейтингу означає, що її продовольча безпека знаходиться на високому рівні.

Глобальний показник GHI у 2023 році становить 18,3, що лише трохи нижче за показник GHI у 2015-му – 19,1. Того року світова спільнота офіційно започаткувала Цілі сталого розвитку, однією з ключових серед них є саме боротьба з голодом. Тобто зараз світ опинився далі від цієї мети, ніж п'ять років тому.

Якщо 2017 року кількість людей, що недоїдають, становила близько 572 млн, то нині їх чисельність зросла до 750 млн.

За оцінками GHI, у 43 країнах голод залишається на рівні, що викликає занепокоєння, при цьому особливо тривожна ситуація спостерігається в Африці (на південь від Сахари) і в Південній Азії. У цих двох регіонах – найвищий рівень голоду: GHI 27,0 свідчить про серйозну небезпеку.

Варто зазначити, що обидва регіони утримують антилідерські позиції вже протягом двох десятиліть. І, незважаючи на значний прогрес у 2000–2015 роках, позитивна динаміка з 2015 року майже зупинилася, відбиваючи загальносвітову тенденцію.

Ще у 34 країнах голод вважається серйозним. Список країн із помірними, серйозними чи тривожними показниками GHI зріс – з 18 країн у 2015 році.

За нинішньої траєкторії 58 країн не зможуть досягти навіть низького рівня голоду – а тим більше нульового – до 2030 року.

У дев'яти країнах спостерігається тривожний рівень голоду: Бурунді, Центральноафриканська Республіка, Мадагаскар, Ємен, Демократична Республіка Конго, Лесото, Нігер, Сомалі та Південний Судан.

Сім країн, чії показники GHI 2000 року вказували на вкрай тривожний рівень голоду – Ангола, Чад, Ефіопія, Нігер, Сьєрра-Леоне, Сомалі та Замбія, з того часу досягли прогресу.

Ще сім країн домоглися зниження показників GHI на п'ять і більше пунктів порівняно з 2015 і 2023 роками: Бангладеш, Чад, Джибуті, Лаоська Народно-Демократична Республіка, Мозамбік, Непал і Тимор-Лешті.

Незважаючи на безпрецедентні виклики та пережиті за два останні роки трагедії, Індекс голоду в Україні 2023 року становить лише 8,2. Показник погіршився, але мінімально з 2015 року, коли він становив 7,1, і все ще значно кращий за результат 2000 року, коли GHI для України досяг 13.

Це відносить країну до «зеленої зони» – держав із показником GHI 0–9,9, для яких загроза голоду мінімальна. Усього таких благополучних країн у світі 50.

Виходячи з важливості завдання ліквідації голоду та надання можливості повноцінного

харчування населенню, уряди багатьох країн прийняли відповідні державні зобов'язання та проводять політику забезпечення продовольчої безпеки. Нині у конституціях понад 40 держав передбачаються гарантії прав громадян. В інших країнах таких зобов'язань немає. Але у кожній країні тим чи іншим чином вирішуються проблеми, пов'язані із забезпеченням населення продовольством. Визначені способи рішення залежить від гостроти проблем, специфіки природно-кліматичних і соціально-економічних умов, і навіть від техніко-технологічного розвитку аграрного сектору і пов'язаних із нею галузей економіки.

Водночас прямої залежності між рівнем економічного розвитку країни та продовольчими гарантіями для її населення немає. Так, Китай, що вибився останніми роками до економічних лідерів світу і обігнав за деякими показниками США, так і не зміг поки вирішити продовольчу проблему. У країні понад 130 млн осіб страждає від голоду та недоїдання.

У зв'язку з цим Китай посідає друге, після Індії, місце за кількістю голодуючих. Це пов'язано з демографічними проблемами, стрімкою урбанізацією, зміною харчового раціону населення КНР, дефіцитом води та земельних ресурсів, а також їх забрудненням. Але якщо влада Китаю цілеспрямовано проводить політику щодо зниження кількості жителів, які мають проблеми з харчуванням, домігшись за останні 25 років зменшення їх числа в 2 рази, то в Індії стійких успіхів у боротьбі з голодом не досягнуто.

З 1978 р. керівництвом КНР було взято курс забезпечення населення основними продуктами харчування з допомогою власного виробництва. У 1996 р. було розроблено «Біла книга з продовольчої проблеми Китаю», у якій сформульовано вимогу самозабезпечення продовольством країни лише на рівні не нижче 95%. Для досягнення поставленого завдання в КНР було прийнято низку законодавчих актів, а також середньо- та довгострокових програм: Закон КНР про сільське господарство, Програма розвитку виробництва продовольчої продукції та підвищення її поживних якостей, Програма підтримки та розвитку бідних сільських районів, Програма розвитку сільськогосподарської науки та техніки. У підсумку у 2013-2016 роках. Китаю вдалося зайняти 41-42 місця у світовому рейтингу продовольчої безпеки серед 107-109 країн світу. Хоча у 2018 р. у цьому рейтингу Китай посів 46 місце зі 113, індекс продовольчої безпеки КНР демонстрував стійку тенденцію до зростання: з рівня 60,2 у 2013 р. він зріс до 64,2 у 2016 р. та піднявся до 65,1 у 2018 р. Згідно з даними аналітичного агентства «The Economist Intelligence Unit Limited», найбільш високих результатів щодо забезпечення продовольчої безпеки у 2015 та 2018 роках. досягли такі країни, як США, Сінгапур, Ірландія, Австрія. Індекс продовольчої безпеки визначається за методикою, прийнятою такими міжнародними організаціями ООН, як FAO, IFAD та WFP. Він свідчить про ефективність зусиль керівництва країн щодо забезпечення продуктами харчування своїх громадян. Для визначення рейтингу проводиться аналіз продовольчої безпеки за 28 показниками, об'єднаними у три основні групи: рівень доступності та споживання продуктів харчування; наявність та достатність продовольства; рівень якості та безпеки продуктів харчування.

У Сполучених Штатах Америки, які багато років посідали 1 місце у світовому рейтингу за рівнем продовольчої безпеки і лише у 2018 р. перемістилися на 3 місце, важлива роль у цих питаннях належить Міністерству сільського господарства, створеному у 1889 році. Вже понад 100 років його спеціалісти ведуть моніторинг продовольчої безпеки своєї країни та світових продовольчих ринків. Забезпечення продовольчої безпеки є найважливішим стратегічним завданням економічної політики держави. У 1985 р. у США було прийнято закон «Про продовольчу безпеку США», 1986 р. - Закон «Про покращення продовольчої безпеки», 1990 р. - Закон «Про сільськогосподарську політику».

Близько півстоліття на основі даних, отриманих за допомогою моніторингу природно-кліматичних процесів, фермерським господарствам надається консультативна допомога з проведення агротехнологічних робіт (орання полів, посів сільськогосподарських культур та ін.). Понад 20 років використовуються технології моніторингу виробництва сільськогосподарської продукції із космічної орбіти. Це дозволяє оперативнo проводити необхідні заходи, що підвищують

ефективність сільського господарства та забезпечують фізичну доступність продуктів харчування населенню. Центр досліджень у галузі продовольчої безпеки США та Американська дієтична асоціація проводять наукові дослідження, розглядаючи економічні, медичні, соціально-культурні та інші аспекти продовольчої безпеки. Високий у США та рівень державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників: останні 20 років він майже в 10 разів перевищує вітчизняні показники з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Крім підтримки сільгоспвиробників, держава забезпечує економічну доступність продуктів харчування для населення. У країні діє понад півтора десятки різних соціальних програм, у значних обсягах фінансується аграрна наука. Причому значну частку інвестицій (за деякими даними до 65%) у наукові дослідження вкладають недержавні структури (великі переробні корпорації, торговельні мережі та інші суб'єкти підприємницької діяльності), зацікавлені у підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва, зниженні собівартості сировини та продовольства. Всі ці заходи, націлені як на збільшення ринків збуту, так і на зростання пропозиції сприяють високій ефективності сільськогосподарського виробництва рослинницької та тваринницької продукції. Навіть у несприятливих за природно-кліматичними умовами роки відзначається лише невелике зниження врожайності. Динаміка показників молочної продуктивності корів та середньої врожайності зернових культур у сільському господарстві США, майже в 3 рази перевищують вітчизняний рівень.

Високі мита сприяють утриманню імпорту продуктів харчування лише на рівні, рекомендованому ООН (трохи більше 17% загальної потреби). Ці та інші заходи дозволили США практично повністю вирішити проблеми нестачі власного продовольства в країні і вийти на перші позиції щодо калорійності харчування населення, ставши в 2005 році єдиною у світі країною, де середньодобова калорійність харчування у розрахунку душу населення перевищила 3,8 тис. ккал.

Однак досягнуті результати у питаннях продовольчого забезпечення мають для США також негативні наслідки, одним із яких є зростання кількості людей із надмірною масою тіла. Ця проблема, поряд з голодом, стає все більш актуальною в усьому світі, оскільки призводить до смерті 3-4 млн чол. щороку. У цьому антирейтингу США лідирує за кількістю осіб, які страждають на ожиріння, причому за цим показником вона ділить «пальму першості» з такими країнами, як Китай та Індія - лідерами за кількістю голодуючих.

Часткою осіб із надмірною масою тіла у кількості дорослого населення США входить у першу двадцятку разом із такими країнами, як Науру, Острови Кука та інших.

Важливо наголосити, що боротьба за продовольчу безпеку не закінчується там, де вирішено проблему голоду. Вона також має на увазі роботу з виховання у населення культури харчування якісними продуктами, збалансованими з погляду вмісту білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, макро- і мікроелементів.

Іншою точкою спотикання у питаннях, пов'язаних з продовольчим забезпеченням, є проблема використання генетично модифікованих організмів (ГМО) у виробництві сільськогосподарської продукції. У ці питання перебувають у компетенції таких структур, як Міністерство сільського господарства, Управління контролю якості харчових продуктів і лікарських засобів (ФДА) і Агентство з охорони навколишнього середовища. Про характер дії ГМО-продуктів на організм людини серед вчених немає єдиної думки, оскільки дослідження такого роду, у тому числі проведені на людях та тваринах, дають суперечливі результати з погляду їхнього впливу на здоров'я живих організмів та їх потомство¹. У США у 2015 р. у сукупному виробництві 99% цукрових буряків, 94% соєвих бобів, 94% бавовни та 92% кормової кукурудзи склали генетично модифіковані культури. Якщо щодо вирощування ГМО-бавовни великих заперечень немає, то щодо вживання ГМО-продуктів експерти різних країн дотримуються протилежних позицій. Досі в зоні ЄС діє мораторій на продукти, що містять ГМО, при цьому в окремих країнах ЄС введена повна заборона на вживання в їжу будь-яких ГМ-продуктів.

Повертаючись до питань продовольчої безпеки в цілому, зазначимо, що у багатьох країнах Євросоюзу цій проблемі відведено одне з ключових місць. У Німеччині забезпечення населення

продуктами харчування прирівнюється до стратегічних завдань і знаходить своє місце в наступних законах: «Про сільське господарство Німеччини» (1955), «Про продовольче постачання» (1979), «Про продовольчу безпеку ФРН» (1992 р). В окремих землях ФРН прийнято свої регіональні закони з цього приводу. У кризові періоди керівництво країни встановлює контроль над продовольчими ресурсами та вводить для певних груп населення продовольчі картки.

У Франції ці питання вирішуються за допомогою закону «Про підтримку сільського господарства», який почав діяти з 1960 р., закону «Про структуру сільського господарства», прийнятого у 1964 р., та інших нормативних документів, що передбачають забезпечення продовольчої безпеки країни, створення сприятливих умов для сільгосптоваровиробників за допомогою цінового регулювання, надання дотацій і компенсацій на матеріально-технічні ресурси, кредитування сільського господарства та харчової промисловості, надання податкових пільг, ліцензування імпорту, створення стратегічних запасів, стимулювання агропромислової інтеграції та ін.

У Швеції комісіями з харчових продуктів контролюється якість продуктів харчування, розробляються рекомендації з виробництва та ввезення в країну імпортного продовольства та сировини, розмірів посівних площ основних культур, що забезпечує доходи фермерів на рівні не нижче заробітної плати в промисловості. З цією метою прийнято закони «Про регулювання виробництва та збуту продуктів сільського господарства» (1940 р.), «Про раціоналізацію сільського господарства» (1947 р.) та ін. країнах Європи. У цьому рівень держпідтримки у країнах у десятки разів перевищує вітчизняні показники.

У рамках Євросоюзу (ЄС), що є міждержавним об'єднанням, проводиться єдина аграрна політика, в основні цілі та завдання якої входить стабільне постачання населення продуктами харчування, створення необхідних умов для функціонування сільських товаровиробників, захист довкілля та ринків Союзу, подолання кризових явищ в аграрній економіці. Для цього в рамках ЄС було прийнято програму розвитку аграрного сектору на 2014-2020 рр., яка створила потужний протекціоністський механізм, забезпечила надання прямих субсидій товаровиробникам, запровадила систему імпорتنних квот і тарифів. Для досягнення поставленої мети було заплановано виділення з бюджету ЄС 373 млрд євро, що, як вважали експерти, дозволить підтримати продовольчу безпеку країн ЄС, а також підвищити їхню конкурентоспроможність на світових ринках.

Усі заходи, що вживаються кожною з держав, що входять до складу ЄС, а також спільні заходи на рівні Союзу дозволили більшості країн досягти досить високої ефективності сільськогосподарського виробництва.

Проведення заходів щодо підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, підтримка доходів товаровиробників та населення призвели до того, що більшість розвинених країн Євросоюзу повністю вирішили проблеми продовольчої безпеки, забезпечивши необхідний рівень споживання основних продуктів харчування, що значно перевищує за деякими видами продуктів середньовітчизняні показники.

Але якщо в США, в більшості країн Євросоюзу, в Японії та в інших розвинених країнах питання забезпечення населення продуктами харчування в цілому вирішені, а проблеми продовольчої безпеки, що залишилися, пов'язані в основному з соціальними, екологічними, медичними і культурними аспектами, то в багатьох країнах гостро стоїть проблема ліквідації голоду, обумовленого слабким розвитком аграрного виробництва, бідністю, низькими доходами населення та військовими конфліктами. За розрахунками ряду вчених, калорійність денного раціону жителів Азії та Африки в 1,5 рази нижча, ніж Європи та США; а споживання білків тваринного походження у 6-7 разів менше.

Вирішенню проблем голоду та недоїдання цих народів приділяють увагу багато міжнародних організацій. Насамперед це ООН та мережа створених нею організацій: ФАО, ВООЗ та інші.

У розвинених країнах особлива увага при забезпеченні продовольчої безпеки приділяється підтримці екологічної рівноваги, збереженню природних ресурсів, застосуванню «зелених»

технологій в аграрному виробництві, якості та безпеці продовольства, захисту прав споживачів, соціальним гарантіям для незахищених верств суспільства.

В країнах, що економічно розвиваються, агропромисловий комплекс є одночасно і джерелом самозабезпечення продовольчими ресурсами та експортноорієнтованою галуззю економіки.

Питання отримання економічного прибутку зазвичай переважають питання турботи про екологію, крім того застосування інноваційних технологій, наукових досягнень, доступних розвиненим країнам, є обмежено доступними. У проблемних регіонах, в основному це держави Африки, деякі країни Південної Америки та Південно-Східної Азії, проблема продовольчої безпеки наголошена на її основоположних аспектах – на самому факті наявності та фізичної доступності продовольства для населення.

У розвинених країнах особлива увага при забезпеченні продовольчої безпеки приділяється підтримці екологічної рівноваги, збереженню природних ресурсів, застосуванню «зелених» технологій в аграрному виробництві, якості та безпеці продовольства, захисту прав споживачів, соціальним гарантіям для незахищених верств суспільства.

В країнах, що економічно розвиваються, агропромисловий комплекс є одночасно і джерелом самозабезпечення продовольчими ресурсами та експортноорієнтованою галуззю економіки.

Питання отримання економічного прибутку зазвичай переважають питання турботи про екологію, крім того застосування інноваційних технологій, наукових досягнень, доступних розвиненим країнам, є обмежено доступними. У проблемних регіонах, в основному це держави Африки, деякі країни Південної Америки та Південно-Східної Азії, проблема продовольчої безпеки наголошена на її основоположних аспектах – на самому факті наявності та фізичної доступності продовольства для населення.

Інші підходи до розвитку аграрного сектору та забезпечення продовольчої безпеки сформувалися в державах, які займають лідируючі позиції рейтингу. Економічний розвиток, рівень національного доходу безсумнівно важливі у цьому питанні, але не є основним корелюючим показником, що забезпечує повну та всеосяжну продовольчу безпеку держави.

Інші підходи до розвитку сільськогосподарської галузі та забезпечення продовольчої безпеки сформувалися в державах, які займають лідируючі позиції рейтингу. Економічний розвиток, рівень національного доходу безсумнівно важливі у цьому питанні, але не є основним корелюючим показником, що забезпечує повну та всеосяжну продовольчу безпеку держави.

У різних регіонах світу, а також на рівні міжнародних об'єднань та спілок сформувалися варіативні моделі з питань забезпечення продовольчої безпеки, які відрізняються низкою характеристик. Дані параметри визначаються насамперед принциповими відмінностями у сфері державної політики щодо них, природно-географічними та кліматичними умовами держав.

Також позначені існуючі ресурси та можливості, які можуть бути використані для формування конкурентних переваг сільськогосподарського сектору та харчової промисловості в економіці України.

У числі ресурсів та можливостей, які можуть сприяти кооперативній адаптації окремих зарубіжних позитивних практик розвитку агропромислового сектору в країні слід зазначити такі. Насамперед це диверсифікування ринків збуту та придбання як сільськогосподарської продукції, так і промислового та технологічного обладнання необхідного у галузі. Успішний досвід КНР у питаннях продовольчої безпеки може виявитися досить актуальним у сучасних умовах, крім того, взаємовигідні довгострокові партнерські відносини у цій сфері сприятимуть здійсненню необхідних заходів.

Висновки і перспективи.

Введення державної монополії на експорт стратегічної продовольчої продукції на початкових етапах може знизити надходження фінансів до бюджету, однак паралельні дії щодо пошуку нових експортних ринків з одночасним введенням системи державного замовлення у вітчизняних сільгоспвиробників, які зможуть перекрити їх витрати, зможуть знизити тиск, що

чиниться на нашу державу.

Підтримка та стимулювання кооперативного руху в комплексі з таким напрямком як використання системи грантів та фінансових пільг для початківців-сільгоспвиробників та наданням допомоги у використанні інноваційних цифрових ресурсів може стати непоганою підмогою як потенційні джерела виробництва сільськогосподарської продукції, а також бути якісно новим рухом у модернізації та створенні ферм нового типу з прикладу господарств розвинутих країн.

Такий напрямок як дбайливе та раціональне використання природних ресурсів має контролюватись не тільки державними наглядовими органами, а й генеруватися у правосвідомості сільськогосподарських виробників, як важлива та невід'ємна умова їх функціонування, яка у довгостроковій перспективі працюватиме як на їхню репутацію та імідж організації, так і зменшить витрати з пошуку чи відновленню нових аграрних ресурсів, що буде важливим кроком до інтенсифікації виробництва. Крім того, цей напрямок є дуже значущим аспектом для іноземних партнерів, які зацікавлені в безпеці та екологічності продукції.

Заслужують також на увагу застосування медіаресурсів інтернет-платформ, соціальних мереж, що активно розвиваються. Дані можливості можуть бути активно використані з метою просування вітчизняної продукції, а також для популяризації та масштабування низки національних проектів як в окремих регіонах, так і в масштабі всієї країни.

В повоєнний період відродження економіки України на перше місце вийде вирішення проблеми продовольчої безпеки, що буде передбачати забезпечення не тільки фізичну а й економічну доступність. Також, перед державними органами влади постане ще одне із важливих завдань – це зниження частки витрат на харчування домогосподарств, як за рахунок зниження цін так і підвищення доходів населення.

Список використаних джерел

1. Прунцева, Г. О. Світовий досвід функціонування організаційно-економічного механізму продовольчої безпеки. *Інноваційна економіка*. 2021. №5-6. С.13-21.
2. Рогатіна, Л. П. Особливості державного регулювання економічного розвитку на мезорівні в умовах забезпечення продовольчої безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №4. С. 77-81.
3. Брик, А. О. Продовольча безпека України та зарубіжних країн у контексті посилення продовольчої кризи. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. №46. С. 33-37.
4. Курінний, С. С. Теоретичний підхід щодо формування стратегії забезпечення продовольчої безпеки України. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №6. С. 81-85.
5. Бабич, М. М. Проблеми забезпечення продовольчої безпеки в Україні. *Агросвіт*. 2017. №3. С.32-39.
6. Филюк, Г., Піменова, О. Зарубіжний та вітчизняний досвід державної підтримки сільськогосподарських виробників. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2015. №5. С. 6-10.
7. Горлачук, М. А. Агропродовольчий ринок в умовах глобалізації: світовий досвід регулювання та інфраструктурно-інституційного розвитку. *Інноваційна економіка*. 2019. №5-6. С.46-55.
8. Криворук, Б. М. Державна підтримка виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Економіка та держава*. 2016. №11. С.101-104.

Статтю отримано: 15.03.2024 / Рецензування 02.05.2024 / Прийнято до друку: 30.06.2024

Lyudmyla Melnyk

Ph.D. (in Politics), Associate Professor, Head of the Department
of Philosophical and Political Sciences
Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: milam2015@ukr.net

ORCID: 0000-0002-1299-5610

Valentyna Kepko

Ph.D. (in Economics), Associate Professor Department
of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity

Bila Tserkva National Agrarian University

Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: buxoblik@ukr.net

ORCID: 0000-0001-6432-7211

Oksana Nikonenko

Postgraduate

Bila Tserkva National Agrarian University

Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: ksuwechka200@ukr.net

ORCID: 0000-0002-4601-8076

FOREIGN EXPERIENCE OF ENSURING THE COUNTRY'S FOOD SECURITY - CHALLENGES FOR UKRAINE

Abstract

Introduction. Food safety in the conditions of globalization and the world community, which is dynamically developing, under the influence of environmental problems, continues to have a high priority in the structure of national security of states. One of the important vectors of effective scientific and methodical provision of food security in Ukraine is the study, classification and synthesis of both advanced foreign experience and the analysis of existing problematic issues in this topic among countries with a developing economy.

Methods. General scientific and special methods of scientific knowledge were applied in the process of research, namely: comparative analysis – to evaluate various scientific approaches to clarifying the essence of the concept of “food security”, as well as to determine methodological approaches to the formation of a food security system; statistical analysis, synthesis, induction and deduction – in the process of researching the current state of the food safety system.

Results. Supporting and stimulating the cooperative movement in a complex with such a direction as the use of a system of grants and financial benefits for beginning agricultural producers and providing assistance in the use of innovative digital resources can be a good help as potential sources of agricultural production, as well as being a qualitatively new movement in modernization and creation new type of farms based on the example of farms in developed countries.

Such a direction as the careful and rational use of natural resources should be controlled not only by state supervisory bodies, but also be generated in the legal consciousness of agricultural producers, as an important and integral condition for their functioning, which in the long run will work both for their reputation and the image of the organization.

Prospects. In the post-war period of revival of the economy of Ukraine, the solution to the problem of food security will come first, which will involve ensuring not only physical but also economic availability. Also, another important task will be faced by the state authorities – this is to reduce the share of household food costs, both by reducing prices and increasing the income of the population.

Keywords: food security, state support, population, physical availability, economic availability.

References

1. Pruntseva, H. O. (2021). Svitovyy dosvid funktsionuvannya orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu prodovolchoyi bezpeky [World experience of the functioning of the organizational and economic mechanism of food security]. *Innovatsiyna ekonomika* [Innovative economy], 5-6, 13-21. [in Ukr.].
2. Rohatina, L. P. (2018). Osoblyvosti derzhavnogo rehulyuvannya ekonomichnoho rozvytku na mezorivni v umovakh zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky [Peculiarities of state regulation of economic development at the meso-level in conditions of ensuring food security]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], 4, 77-81. [in Ukr.].
3. Bryk, A. O. (2014). Prodovolcha bezpeka Ukrainy ta zarubizhnykh krayin u konteksti posylennya prodovol'choyi kryzy [Food security of Ukraine and foreign countries in the context of increasing food crisis]. *Visnyk Lvivskoyi komertsyynoyi akademiyi. Seriya ekonomichna* [Bulletin of the Lviv Commercial Academy. The series is economical], 46, 33-37. [in Ukr.].
4. Kurinnyy, S. S. (2023). Teoretychnyy pidkhid shchodo formuvannya stratehiyi zabezpechennya

prodovolchoyi bezpeky Ukrainy [Theoretical approach to the formation of a strategy for ensuring food security of Ukraine]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka* [Digital economy and economic security], 6, 81-85. [in Ukr.].

5. Babych, M. M. (2017). Problemy zabezpechennya prodovolchoyi bezpeky v Ukraini [Problems of ensuring food security in Ukraine]. *Ahrosvit* [Agroworld], 3, 32-39. [in Ukr.].

6. Fylyuk, H., Pimenova, O. (2015). Zarubizhnyy ta vitchyznyany dosvid derzhavnoyi pidtrymky silskohospodarskykh vyrobnykiv [Foreign and domestic experience of state support for agricultural producers]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika* [Bulletin of Kyiv National University named after Taras Shevchenko. Series: Economy], 5, 6-10. [in Ukr.].

7. Horlachuk, M. A. (2019). Ahroprodovolchyy rynek v umovakh hlobalizatsiyi: svitovy dosvid rehulyuvannya ta infrastruktorno-instytutsiynoho rozvytku [Agri-food market in conditions of globalization: world experience of regulation and infrastructural and institutional development]. *Innovatsiyna ekonomika* [Innovative economy], 5-6, 46-55. [in Ukr.].

8. Kryvoruk, B. M. (2016). Derzhavna pidtrymka vyrobnytstva silskohospodarskoyi produktsiyi ta prodovolstva: zarubizhnyy dosvid ta vitchyznyani realiyi [State support for the production of agricultural products and food: foreign experience and domestic realities]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], 11, 101-104. [in Ukr.].

Received: 03.15.2024 / Review 05.02.2024 / Accepted 06.30.2024

